خىزىر ئەلەيھىسسالام

الله تەرىپىدىن مەرھەمەت ۋە ئىلىم بېرىلگەن بىر بەندىنىڭ قىسسىسى قۇرئان قىسسىلىرىنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ يوشۇرۇن ۋە ئەڭ ھەيران قالارلىقىدىندۇر.

قىسسە كەھف سۈرىسىدە تىلغا ئېلىنىپ، مۇسانىڭ نىيىتىنى بىلدۈرگەن تۆۋەندىكى ئايەت بىلەن باشلىنىدۇ:

﴿ئۆز ۋاقتىدا مۇسا ياش خادىمىغا (يەنى يۇشەئ ئىبنى نۇنغا): «ئىككى دەريانىڭ قوشۇلىدىغان جايىغا يەتمىگىچە مېڭىشىمنى توختاتمايمەن، (شۇ جايغا يەتكەنگە قەدەر) ئۇزاققىچە مېڭىۋېرىمەن» دېدى﴾.[1]

بۇ يوشۇرۇن سۆزلىشىش، مۇسانىڭ ئىككى دېڭىزنىڭ قوشۇلغان جايىغا يەتمىگىچە يىللار بويى مېڭىشقا قارار قىلغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى.

ئىككى دېڭىزنىڭ قوشۇلىدىغان جايىدا مۇسانىڭ بىر مۇھىم ئۇچرىشىشى بار ئىدى.

يەرنىڭ ئېنىقسىز ئىكەنلىكىنى ئويلاڭ. مۇپەسسىرلەر بۇ يەرنىڭ نەدىلىكىنى بىلىش ئۈچۈن نۇرغۇن ۋاقىت ئىسراپ قىلىشتى. بەزىلىرى ئىران دېڭىزى بىلەن رۇم دېڭىزى دېسە، بەزىلىرى ئئوردان دېڭىزى ياكى قىزىل دېڭىز دېيىشتى. يەنە بەزىلىرى تانجادا ۋە ئافرىقىدا دېيىشتى، ئەندۇلۇس دېڭىزىدا دېگەنلەرمۇ بولدى. لېكىن ھېچبىرىنىڭ توغرىلىقىغا دائىر دەلىل يوقتۇر. ئەگەر الله بۇ يەرنىڭ ئاشكارىلىنىشىنى خالىغان بولسا ئۇنى چوقۇم بىلدۈرەتتى.

قۇرئان ئۇلۇغ ھېكمەت سەۋەبى بىلەن شەخسلەرنىڭ ئىسمىنى ۋە زامانىنى ئاشكارىلىمىغاندەك يەرنىمۇ بىلدۈرمىدى (ئاشكارىلىمىدى). قىسسە بىزنىڭ سەۋەبلەر ئۈستىگە قۇرۇلغان بىلىمىمىزدىن باشقا بىر ئىلىم بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىدى. بۇ پەيغەمبەرنىڭ ۋەھيىگە تايانغان ئىلمىمۇ ئەمەس ئىدى.

بىز ئىنتايىن مەخپىي خاراكتېرىدىكى بىر ئىلىمنىڭ ئالدىدا تۇرۇۋاتىمىز. ئۇلۇغ تەقدىرنىڭ (يەنى الله) نىڭ ئىلمى...

بۇ، ئۈستىگە قېلىن پەردىلەر تارتىلغان (سىرلىق) ئىلىمدۇر. ئۇچرىشىش يېرى ۋە ۋاقتى بىز ئۈچۈن غۇۋا بولۇپ، مۇسانىڭ بۇ بەندە بىلەن قاچان كۆرۈشكەنلىكىنى بىلمەيمىز. شۇنداق قىلىپ قىسسە ۋەقەنىڭ يۈز بەرگەن يېرىنى ۋە ۋاقتىنى بىلدۈرمەستىن، شۇنداقلا قىسسە ئىچىدىكى قەھرىمانلارنىڭ ئىسمىنىمۇ ئاشكارىلىماستىن داۋام قىلىدۇ.

[1] سۈرە كەھف 60 ـ ئايەت.

ئۇلۇغ اللہ ئۇنى بۇ سۆزلەر بىلەن تەرىپلەيدۇ: ﴿بىزنىڭ بەندىرىلىرىمىزدىن چوڭ مەرھەمىتىمىزگە ئېرىشكەن ۋە بىزنىڭ ئۆزىمىزگە خاس ئىلمىمىزنى (يەنى ئىلمىل غەيبنى) بىز بىلدۈرگەن بىر بەندە﴾.[1]

قۇرئان ئىسمىنى ئاشكارىلىمىغان بەندە مانا بۇدۇر.

بۇ بەندە مۇسا ئىلىم تەھلىل قىلىش ئۈچۈن ئىزدىگەن كىشىدۇر.

مۇسا ئەزىز ۋە ئۇلۇغ اللہ بىلەن سۆزلەشكەن، ئۇلۇغ ئىرادىلىك پەيغەمبەرلەردىن بىرى، ھاسا ۋە قول مۆجىزىسى بېرىلگەن ۋە تەۋرات ۋاستىسىز بېرىلگەن كىشىدۇر. اللہ بىلەن سۆزلەشكەن بۇ بۈيۈك پەيغەمبەر بۇ قىسسىدە ئۆگىنىش ئۈچۈن ئۇستازىغا سەۋرچانلىق ۋە كىچىك پېئىللىق بىلەن مۇئامىلە قىلىدىغان ئوقۇغۇچىغا ئايلىنىدۇ. بۇ ئۇستاز قۇرئان ئىسمىنى ئاشكارىلىمىغان بۇ بەندىدىن باشقا كىم بولاتتى؟

بىز ئۇنىڭ خىزىر ئىكەنلىكىنى ھەدىستىن بىلدۇق. مۇسا بىز بىلىدىغان ئىلىم ئېلىش يوللىرى بىلەن ئەمەس، بەلكى اللہ تەرىپىدىن ئىلىم بېرىلگەن بەندە بىلەن بىللە يۈردى.

دەسلىپىدە، خىزىر ئۇنىڭ قىلغان ئىشلىرىغا مۇسانىڭ سەۋر قىلالمايدىغانلىقىنى ئېيتتى، ئاندىن ئۇ ئۆزى سۆزلەپ بەرمىگىچە مۇسانىڭ ھېچنەرسە سورىماسلىقىنى شەرت قىلىپ ئۇنىڭ بىلەن دوست بولۇشقا ماقۇل بولدى. خىزىر كۆپ گەپ قىلمايدىغان، سىرلىق ئادەم بولۇپ، ئۇنىڭ ئىش ھەرىكەتلىرى مۇساغا بەكمۇ سىرلىق تۇيۇلاتتى.

خىزىر بەزەن مۇساغا نىسبەتەن قۇرقۇنچلۇق جىنايەت سادىر قىلسا، بەزەن كۆرۈنۈشتە مەنىسىز ئىشلارنى قىلاتتى.

مۇسا ئىلىملىك ۋە مەرتىۋىلىك بولسىمۇ، اللہ تەرىپىدىن ئالاھىدە ئىلىم بېرىلگەن بۇ زاتنىڭ ئىش ـ ھەرىكەتلىرىگە ھەيران قالغان ۋە ئېتىراز بىلدۈرگەن ئىدى.

شەرىئەت ئىلمىگە ئىگە بولغان مۇسا ھەقىقەت ئىلمىگە ئىگە بولغان خىزىرغا ھەيران قالغان ئىدى. گوياكى شەرىئەت ئىلمى ھەقىقەت ئىلمىنىڭ بىر پارچىسى بولۇپ، ھەقىقەت ئىلمى بەزەندە پەيغەمبەرلەرگىمۇ چۈشىنىش قىيىن، سىرلىق ئىشلاردەك تۇيۇلاتتى.

قۇرئاندىكى بۇ قىسسىدە كۆرۈلگەن سىرلىق ئىشلاردىن ئىسلامدىكى پۈتۈن تەسەۋۋۇپ مەزھەپلىرى ئۆز نېسىۋىسىنى ئالغان ئىدى. بۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەرمۇ ئەمەس، شېھىتمۇ ئەمەس، ئەمما پەيغەمبەر، شېھىتلەرنىڭ ئىلمىگە زوقلىنىدىغان بەزى زاتلارنىڭ بارلىقىغا دائىر بەزى ئېتىقادلار پەيدا بولدى.

بۇ ئىشنىش بۇ قىسسىدىن كېلىپ چىققان ئىدى.

---

[1] سۈرە كەھف 65 ـ ئايەت.

www.munber.org

ئۆلىمالار خىزىر ھەققىدە ئىختىلاپ قىلىشتى. بەزىلىرى ئۇنى ئەۋلىيا دېسە، بەزىلىرى پەيغەمبەر دېيىشتى. ئۇنىڭ ھازىرمۇ ھايات ئىكەنلىكىنى ۋە قىيامەتكىچە ياشايدىغانلىقىنى ئېيتىشتى.

بىز بۇ ھەقتە ئىشەنچلىك (قۇرئان ياكى ھەدىستە) بىر ھۆكۈم بولمىغانلىقى ئۈچۈن، ئۇمۇ الله نىڭ باشقا قۇللىرىغا ئوخشاش ئۆلگەن دەپ قارايمىز. ئۇنىڭ ئەۋلىيا ياكى پەيغەمبەرلىكىگە كەلسەك، بۇ مۇرەككەپ مەسىلىنى قۇرئان كەرىمدىكى قىسسىنى تەتقىق قىلغىچە كەينىگە سۈرىمىز.

مۇسا ئىسرائىل ئەۋلادىغا خىتاب قىلىش ئۈچۈن ئورنىدىن تۇرغاندا قەۋمىنى الله قا دەۋەت قىلاتتى. ئۇ شۇنچىلىك پاساھاتلىك سۆزلەيدىغان ۋە ناتىقلىق بىلەن ئېيتقان سۆزلىرى بىلەن گويا دۇنيا ھېكمىتىنى يىغىنچاقلايتتى. سۆزى تۈگىگەندىن كېيىن، ئاڭلىغۇچىلار ئارىسىدىكى بەنى ئىسرائىلدىن بىرى: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! يەر يۈزىدە سەندىنمۇ بىلىملىكرەك بىرى بارمۇ؟ - دەپ سورىدى.

مۇسا دەرھال: ياق! - دەپ جاۋاب بەردى.

بۇ ھەقتىكى ئىلمىنى: «الله ئالىم، الله تېخىمۇ ياخشى بىلىدۇ» دەپ الله قا ھاۋالە قىلمىغانلىقى ئۈچۈن، الله ئۇنى ئەيىبلەپ جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنى ئەۋەتىپ سورىدى:

- ئى مۇسا! الله نىڭ ئىلمىنى نەگە قويىدىغانلىقىنى سەن قانداق بىلىسەن؟

مۇسا ئالدىراقسانلىق قىلغانلىقىنى چۈشەندى. جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا تەكرار مۇنداق دېدى:

- ئىككى دېڭىزنىڭ بىرلەشكەن يېرىدە الله نىڭ سەندىن بىلىملىك بىر قۇلى بار.

مۇسا كۆڭلىدە ئىلمىنى بىيىتىشنى ئويلىدى. ئۇ ئىلىملىك بەندە بىلەن دوست بولۇش ئۈچۈن سەپەرگە چىقماقچى بولۇپ، ئۇنىڭ نەدىلىكىنى سورىدى. ئۇنىڭ سەپەرگە چىقىشى ۋە ئىچىدە بىر بېلىق بولغان كىچىك سېۋەتنى ئېلىۋېلىشى ئەمر قىلىندى. بۇ بېلىق تىرىلىپ دېڭىزغا كىرىدىغان يەردە ئۇ ئىلىملىك بەندىنى ئۇچرىتالايتتى. ئىلىم ئىزدىگەن (ئوقۇغۇچى) مۇسا يولغا چىقتى. يېنىدىكى ياش ھەمراھى ئىچىگە بېلىق سېلىنغان سېۋەتنى كۆتىرىۋالغان ئىدى. ئۇلار ئىلىملىك، ياخشى بەندىنى ئىزدەشكە چىققان ئىدى.

ئەمما ئۇنى نەدىن تېپىشنى بىلمەيتتى. مەسىلە سېۋەت ئىچىدىكى بېلىقنىڭ تىرىلىپ دېڭىزغا قېچىشىغا باغلىق ئىدى. ھەرنەرسە سىرلىق ۋە يوشۇرۇن بولسىمۇ، مۇسا يىللار بويى يول يۈرۈشتىن قەتئىينەزەر بۇ ئىلىملىك زاتنى تېپىشقا بەل باغلىغان ئىدى.

www.munber.org

﴿ئۇز ۋاقتىدا مۇسا ياش خادىمىغا (يەنى يۇشەئ ئىبنى نۇنغا): «ئىككى دەريانىڭ قوشۇلىدىغان جايىغا يەتمىگىچە مېڭىشىمنى توختاتمايمەن، (شۇ جايغا يەتكەنگە قەدەر) ئۇزاققىچە مېڭىۋېرىمەن» دېدى﴾.[1]

مۇسا ياش ھەمراھىغا: شەرت پەقەت شۇكى، سەن بېلىقنىڭ سەندىن ئايرىلغان يېرىنى كۆرسىتىپ بەرسەن، ـ دېدى. ياش ھەمراھى ئۇنىڭغا: سەن ئېغىر شەرت قويىدۇڭ، ـ دېدى.

ئۇلار دېڭىز قىرغىقىدىكى قۇرام تاشنىڭ يېنىغا كېلىپ توختىدى. مۇسا يېتىپلا ئۇخلاپ قالدى. ھەمراھى ئۇخلىمىغان ئىدى. شامال دېڭىز دولقۇنىنى قىرغاققا ئۇرغىنىدا، سۇ تامچىلىرى بېلىققا چاچرىدى ۋە بېلىق جانلىنىپ دېڭىزغا سەكرىدى.

بېلىقنىڭ دېڭىزغا سەكرىشى، اللہ نىڭ مۇسانىڭ ئىلىم ئېلىش ئۈچۈن ئىزدىگەن كىشىسى بىلەن ئۇچرىشىدىغان يەرنى بىلىۋېلىشى ئۈچۈن كۆرسەتكەن ئالامىتى ئىدى.

مۇسا ئۇيقۇسىدىن ئويغاندى، لېكىن بېلىقنىڭ دېڭىزغا كىرىپ كەتكەنلىكىنى ئۇقمىدى. ياش ھەمراھى بولغان ئىشلارنى مۇساغا ئېيتىشنى ئۇنتۇپ قالدى. ئۇلار بېلىقنى ئۇنتۇپ يولىنى داۋاملاشتۇردى.

مۇسا قورسىقى ئېچىپ، ھارغانلىقىنى ھېس قىلدى ۋە ھەمراھىغا: يېمەكلەرنى چىقارغىن، ھەقىقەتەن كۆپ يول يۈردۇق، ـ دېدى.

بۇ چاغدا دېڭىزغا كىرىپ كەتكەن بېلىقنى تۇيۇقسىز ئېسىگە ئالغان ياش بالا، بېلىقنىڭ قانداق دېڭىزغا سەكرىگەنلىكىنى كۆرگەنلىكىنى، ئەمما مۇساغا دېيىشنى شەيتاننىڭ ئۇنتۇلدۇرغانلىقىنى ئېيتىپ مۇسادىن ئەپۇ سورىدى.

مۇسانىڭ ياش ھەمراھى ئاجايىپ بىر ئىشنى كۆرگەن ئىدىكى، بېلىق دېڭىزغا خۇددى قۇمدا ماڭغان يىلاندەك تېزلىكتە شۇڭغۇپ (غەلىتە بىر شەكىلدە) كىرىپ كەتكەن ئىدى.

مۇسا بۇنى ئاڭلاپ خۇرسەن بولغان ھالدا: بىزمۇ بۇنى كۆتۈۋاتقان ئىدۇق، ـ دېدى.

ئۇلار دەرھال كەلگەن ئىزنى بويلاپ ئارقىغا قايتتى. ھېكايىنىڭ بېشىغا قاراڭ! نېمە دېگەن تىلسىملىق ـ ھە؟!

بىر سىر پەردىسى ئېچىلىشى بىلەن ئۇچىدە يەنە باشقا پەردىلىرى كۆرۈنىدۇ.

ئاخىرىدا، مۇسا بېلىقنىڭ دېڭىزغا كىرىپ كەتكەن يېرىدىكى قۇرام تاشقا يېتىپ كەلدى. ئۇ يەردە بىر ئادەم تۇراتتى.

ئۇنىڭ ئىسمىنى، شەكلىنى ۋە قانداق كىيىنگەنلىكىنى، يېشىنى ۋە باشقا ئالامەتلىرىنى بىلمەيمىز؟ بىلىدىغىنىمىز پەقەتلا قۇرئاننىڭ ئۇنىڭ ھەققىدە ئېيتقان تۆۋەندىكى ئىپادىسىدۇر:

---

[1] سۈرە كەھف 60 ـ ئايەت.

www.munber.org

﴿ئۇ ئىككىسى (بىلىقنى ئۇنتۇغان چوڭ تاشنىڭ يېنىدا) بىزنىڭ بەندىلىرىمىزدىن چوڭ مەرھەمىتىمىزگە ئېرىشكەن ۋە بىزنىڭ ئۆزىمىزگە خاس ئىلمىمىزنى (يەنى ئىلمىي غەيبنى) بىز بىلدۈرگەن بىر بەندىنى (يەنى خىزىر ئەلەيھىسسالامنى) ئۇچراتتى﴾.[1]

مانا بۇ، قىسسەنىڭ مۇھىم تەرىپى.

ھېكايە (قىسسە) دائىرەنىڭ كۆلىمى (شەكلى) ياكى ئالاھىدىلىكى ۋە مۆجىمەللىكلەرنىڭ ئاشكارىلىنىشى مۇھىم بولمىغان ھالدا كىشىگە چوڭقۇر تەسىر قىلىدۇ.

ئۇلۇغ الله مۇنداق دېگەنىدى:

﴿ئۇلار ئىككى دەريانىڭ قوشۇلىدىغان جايىغا يېتىپ بارغاندا، بېلىقنى ئۇنتۇپ قالدى، بېلىق دەرياغا يول ئېلىپ كىرىپ كەتتى. ئۇلار (ئىككى دەريانىڭ قوشۇلىدىغان جايىدىن) ئۆتكەندە مۇسا ياش خادىمىغا: «ئەتىگەنلىك تامىقىمىزنى ئېلىپ كەلگىن، بۇ سەپىرىمىزدە ھەققەتەن چارچاپ كەتتۇق» دېدى. ياش خادىم: «بىز چوڭ تاش ئاستىدا ئارام ئېلىۋاتقاندا (يۇز بەرگەن ئىشتىن يەنى پىشۇرۇلغان بېلىقنىڭ تىرىلىپ، سىۋەتتىن سەكرەپ چىقىپ دەرياغا كىرىپ كەتكەنلىكىدىن ئىبارەت قىزىق ئىشتىن) خەۋىرىڭ بارمۇ؟ مەن راستلا بېلىقنى ئۇنتۇپتىمەن. بېلىقنىڭ (ئاجايىپ ۋەقەسى) نى ساڭا ئېيتىشنى پەقەت شەيتان ماڭا ئۇنتۇلدۇرۇپتۇ، بېلىق دەرياغا ئاجايىپ يول ئالغان ئىدى» دېدى. مۇسا: «بىزنىڭ ئىزدەيدىغىنىمىز دەل مۇشۇ ئىدى» دېدى ـ دە، ئىككىسى كەلگەن ئىزى بويىچە كەينىگە يېنىشتى. ئۇ ئىككىسى (بېلىقنى ئۇنتۇغان چوڭ تاشنىڭ يېنىدا) بىزنىڭ بەندىلىرىمىزدىن چوڭ مەرھەمىتىمىزگە ئېرىشكەن ۋە بىزنىڭ ئۆزىمىزگە خاس ئىلمىمىزنى (يەنى ئىلمىي غەيبنى) بىز بىلدۈرگەن بىر بەندىنى (يەنى خىزىر ئەلەيھىسسالامنى) ئۇچراتتى﴾.[2]

بۇخارىنىڭ رىۋايىتىگە قارىغاندا: مۇسا بىلەن ياش خادىمى خىزىرنى چەكسىز دېڭىز قىرغىقىدا، يېشىل گىلەم ئۈستىدە كىيىملىرىگە يۆگىنىۋالغان شەكىلدە كۆرىدۇ. كىيىمىنىڭ بىر ئۇچى پۇتىنىڭ ئۇچىدا بىر ئۇچى (بېشىنىڭ) بويىنىدا ئىدى. مۇسا ئۇنىڭغا سالام بېرىدۇ. ئۇ يۈزىنى ئېچىپ:

ـ سېنىڭ مەملىكىتىڭدىمۇ سالام بارمۇ؟ سەن كىم؟ ـ دەپ سورايدۇ.

مۇسا: مەن مۇسا بولىمەن، ـ دەيدۇ.

ـ ئىسرائىل ئەۋلادى (يەنى ئىسرائىل) نىڭ مۇساسىمۇ؟ ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام! (سالام ساڭا بولسۇن!) يەنى ئىسرائىل پەيغەمبىرى، ـ دەيدۇ خىزىر.

ـ مېنى قانداقچە بىلىۋالدىڭ؟ ـ سورايدۇ مۇسا.

---

[1] سۈرە كەھف 65 ـ ئايەت.
[2] سۈرە كەھف 61 ــ 65 ـ ئايەتكىچە.

www.munber.org

ـ مېنى ساڭا بىلدۈرگەن ۋە كۆرسەتكەن زات بىلدۈردى...

ئى مۇسا! نېمە ئىش بىلەن كەلدىڭ؟ ـ دەيدۇ خىزىر.

ـ الله ساڭا بىلدۈرگەن توغرا ئىلىمنى ماڭا ئۆگىتىشىڭ ئۈچۈن ساڭا ئەگەشسەم بولامدۇ؟ ـ دەپ سورىدى مۇسا ئېھتىرام بىلەن. خىزىر: قۇلۇڭدىكى تەۋرات ۋە كېلىدىغان ۋەھىيلەر ساڭا يەتمەمدۇ؟ سەن قىلىدىغان ئىشلىرىمغا سەۋر ـ تاقەت قىلالمايسەن، ـ دېدى. ئېھتىياتچان ۋە ئەدەبلىك ھالدا مۇسانىڭ سوئالىدىكى ئۆزگىرىشنى كۆزىتىپ باقايلى. مۇپەسسىرلەر مۇنداق دەيدۇ: ”خىزىر مۇساغا مۇنداق دېدى: مېنىڭ ئىلمىمنى سەن چۈشىنەلمەيسەن ۋە تاقەت قىلالمايسەن. چۈنكى سەن مېنىڭ ئىلمىمنى چۈشەنمەيسەن، كۆرۈنۈشتە ساڭا يامان كۆرۈنگەن ۋە سەۋەبىنى بىلمەيدىغان ئىشلارنى كۆرىسەن. شۇڭا، ئى مۇسا! سەن مەن بىلگەنگە تاقەت قىلالمايسەن.

مۇسا، بۇ توك ۋە قوپال رەت سۆزلىرىگە چىداپ، ئۇنىڭدىن قايتا ـ قايتا ھەمراھ بولۇشنى ۋە ئىلىم ئۆگىنىشكە پۇرسەت بېرىشنى ئۆتۈنىدۇ ۋە ئۇنىڭغا الله خالىسا سەۋر قىلىدىغانلىقىنى ۋە ھەرقانداق ئىشقا قارشى چىقمايدىغانلىقىنى ئېيتىدۇ.

كەلىمۇللاھ بولغان مۇسانىڭ قانداق كىچىك پېئىل بولغانلىقىنى ۋە سىرلىق بەندىگە ھەرقانداق ئىشقا قارشى چىقماسلىق توغرىسىدا قانداق ۋەدە بەرگەنلىكىنى ئويلاپ بېقىڭ!

قۇرئاندا ئىسمى زىكىر قىلىنمىغان الله نىڭ بۇ بەندىسى، مۇسانى ھەمراھ قىلىۋېلىش ۋە ئۇنىڭغا ئىلىم ئۆگىتىش ئۈچۈن بىر شەرت قويىدى. مۇسا سورىۋىدى، ئۇ شەرتنىڭ الله نىڭ بەندىسى (خىزىر) سۆزلەپ بەرمىگىچە، مۇسانىڭ ھېچنېمە سورىماسلىقى ئىكەنلىكىنى ئېيتتى.

مۇسا ماقۇل بولدى ۋە ئۇلار يولغا چىقتى.

ئۇلۇغ الله نىڭ كەھف سۈرىسىدىكى سۆزلىرىگە قاراڭ:

﴿مۇسا ئۇنىڭغا: «الله ساڭا بىلدۈرگەن توغرا ئىلىمنى ماڭا ئۆگىتىشىڭ ئۈچۈن ساڭا ئەگىشەيمۇ؟ (يەنى سۆھبىتىڭدە بولايمۇ؟)» دېدى. ئۇ ئېيتتى: «سەن مەن بىلەن بىللە بولۇشقا سەۋر ـ تاقەت قىلىپ تۇرالمايسەن. سەن چوڭقۇر تونۇپ يەتمىگەن (يەنى قارىماققا يامان، ئەمما ماھىيىتىنى سەن چۈشەنمىگەن) ئىشقا قانداقمۇ سەۋر ـ تاقەت قىلىپ تۇرالايسەن؟». مۇسا ئېيتتى: «الله خالىسا مېنى سەۋر قىلغۇچى كۆرىسەن، سېنىڭ بۇيرۇقۇڭغا خىلاپلىق قىلمايمەن». (خىزىر) ئېيتتى: «ئەگەر سەن ماڭا ئەگەشسەڭ، (يولۇققان ئىش توغرىسىدا) مەن ئۇنى ساڭا سۆزلەپ بەرگىچە ئۇنىڭدىن سورىما (يەنى ئۆزەم سۆزلەپ بەرمىگىچە قىلغان ئىشلىرىمدىن سورىما)».﴾.[1]

ئۇلار دېڭىز قىرغىقىدا كېتىۋاتاتتى. ئالدىلىرىغا بىر كېمە ئۇچرىدى. ئۇلار ئۆزلىرىنى كېمىگە چىقىرىۋېلىشنى سورىدى. كېمە خوجايىنلىرى خىزىرنى تونۇپ، ئۇنىڭ ھۆرمىتى

[1] سۈرە كەھف 66 ـــ 70 ـ ئايەتكىچە.

ئۇچۇن ئۇنى ۋە مۇسانى كېمىگە ھەقسىز ئېلىۋالدى. كېمە قىرغاقتا كېلىپ كىشىلەرنىڭ ھەممىسى چۈشۈپ قالدى. ئەمما خىزىر چۈشمەي قالدى، كېمە خوجايىنلىرى يىراقلىششى بىلەن خىزىر كېمىنى تېشىشقا باشلىدى ۋە كېمىنىڭ تاختىسىدىن بىر پارچىسىنى چىقىرىپ دېڭىزغا تاشلىۋەتتى، دولقۇنلار ئۇنى يىراققا ئېلىپ كەتتى.

مۇسا خىزىر بىلەن بىللە بولۇپ، ئۇنىڭ ئىش ـ ھەرىكىتىنى دىققەت قىلىپ ئويلىنىۋاتاتتى: نېمە دەپ بۇ ئادەم بىلەن بىللە بۇ يەرگە كەلگەندىمەن؟ نېمىشقىمۇ ماڭا ئىتائەت ئەتسۇن دەپ، الله نىڭ كىتابىنى ئوقۇپ بېرىش ئۇچۇن ئىسرائىل ئەۋلادى بىلەن بىللە قالمىغاندىمەن؟ كېمە ساھىبلىرى بىزگە ياخشىلىق قىلىپ پۇل ئالمىغان تۇرسا، بۇ ئۇستازىم كېمىنى تېشىپ ئۇنىڭغا زىيان بېرىۋاتىدۇ.

بۇ قىلمىش مۇساغا نىسبەتەن توغرا ئەمەس ئىدى. ھەقسىزلىققا چىدىمايدىغان، ئاچچىقى يامان مۇسا شەرتنى ئونتۇپ ئۇستازى بىلەن سۆزلەشتى:

ـ كېمىدىكىلەرنى غەرق قىلىش ئۇچۇن كېمىنى تەشتىڭ. قورقۇنچلۇق بىر ئىش قىلدىڭ!

بۇ چاغدا، خىزىر مۇسانىڭ چۈشەنچىسىنى ئۆزىدىن ئىلىم ئېلىش قىزغىنلىقىنىڭ چوڭقۇر ئەمەسلىكىگە قاراتتى. چۈنكى مۇسا بۇ ئىشقا تاقەت قىلالمىدى، مۇسا ئۇنتۇقانلىقى ئۇچۇن كەچۈرۈم سورىدى ۋە ئۇنىڭ ئۆزىنى ئەيىبلەپ، قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويماسلىقىنى ئۆتۈندى.

ئىككىسى يەنە بىرلىكتە كېتىۋېتىپ باللار ئويۇن ئويناۋاتقان بىر باغچىنىڭ ئالدىدىن ئۆتتى. باللار ئويناپ ھېرىپ كەتكەچكە، ئۇ يەر ــ بۇ يەردە يېتىپ ئۇخلاپ قالغانىدى. خىزىر ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىر بالىنى مۇسانىڭ كۆزى ئالدىدا ئۆلتۈرۈۋەتتى. غەزەپلەنگەن مۇسا خىزىردىن بۇ بالىنىڭ قايسى گۇناھى ئۇچۇن ئۆلتۈرگەنلىكىنى سورىدى، الله نىڭ بەندىسى (خىزىر) ئۇنىڭغا تاقەت قىلالمايدىغانلىقىنى ئېيتقانلىقىنى ئەسكەرتتى.

مۇسا يەنە ئۇنتۇپ قالغانلىقىنى ۋە ئىككىنچى سورىمايدىغانلىقىنى ئېيتىپ ئەپۇ سورىدى. الله نىڭ بەندىسى مۇسادىن ئەگەر يەنە سوراپ قالسا ۋە دېيىشكەندەك جىمجىتلىقىنى ساقلىمىسا، قانداق قىلىش كېرەكلىكىنى سورىدى.

ـ ئۇ چاغدا سېنىڭ بىلەن ھەمراھلىقىمىز ئاخىرلاشسۇن، ـ دېدى مۇسا.

شۇنىڭ بىلەن ئۇلار يەنە يولغا چىقىشتى.

ئىككىسى خەلقى بېخىل بولغان بىر يېزىغا كەلدى. مۇسا نېمە ئۇچۇن بۇ يېزىغا كەلگەنلىكىنى ۋە قونۇپ قالغانلىقىنى بىلمەيتتى. يېنىدا ئوزۇق ـ تۈلۈكى تۈگەپ يېزىلىقلاردىن تاماق سورىدى. ئەمما ئۇلار تاماق بېرىشنى خالىمىدى. ئاخشام بولغاندا ئۆرۈلۈپ كېتىشكە ئاز قالغان بىر تامنىڭ يېنىغا كەلدى. تام ئۆرۈلەيلا دەپ قالغان ئىدى. مۇسا كۆردىكى، خىزىر تامنى يېڭىدىن ياساش ئۇچۇن كېچىچە ئىشلەشكە باشلىدى. مۇسا

ھەمراھى ۋە ئۇستازىنىڭ بۇ ھەرىكىتىگە ھاڭ ـ تاڭ قالدى. چۈنكى بۇ يېزا خەلقى ئىنتايىن بېخىل بولۇپ، بۇنداق ھەقسىز ياخشىلىققا لايىق ئەمەس ئىدى.

ـ خالىساڭ بۇنىڭ ئۈچۈن ئىش ھەققى ئالغان بولاتتىڭ، ـ دېدى مۇسا.

ئىش بۇ سۆز بىلەن تۈگىدى.

الله نىڭ بەندىسى (خىزىر) مۇساغا:

ـ مانا بۇ ئىككىمىزنىڭ ئايرىلىش ۋاقتىنى كۆرسىتىدۇ، ـ دېدى.

خىزىر مۇساغا سوئال سوراشنىڭ ئاقىۋىتىنى، ئۇنى ئۈچىنچى سوئالنىڭ ھەمراھلىقنى ئاخىرلاشتۇرىدىغانلىقنى ئەسكەرتتى.

الله نىڭ بەندىسى مۇساغا چۈشەنمىگەن، ئۇنى ھەيران قالدۇرۇپ سوئال سورىغۇزغان سىرلارنى ئۇنىڭغا ئاشكارىلايدۇ. خىزىرنىڭ مۇسانى ھەيران قالدۇرغان پۈتۈن ئىشلىرى ئۇنىڭ خاھىشى بويىچە بولغان ئەمەس ئىدى. ئۇ ئۇلۇغ بىر ئىرادىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈۋاتاتتى. بۇ ئۇلۇغ ئىرادىنىڭ مەخپىي بىر ھېكمىتى بار ئىدىكى، رەھمەت بولسۇن ئۈچۈن ئىشنىڭ ماھىيىتى (ئەسلى) مەخپىي تۇتۇلغاچقا كۆرۈنۈشتە قورقۇنچلۇق ۋە قوپال كۆرۈنەتتى. دېمەككى، دۇنيادىكى بەزى ئاپەتلەر، ئەسلىدە رەھمەت ۋە نېمەتلەرنىڭ بېشارىتى بولۇپ، بەزى ئىشلار ياخشىلىقتەك كۆرۈنگىنى بىلەن ماھىيەتتە ئاپەتتىن دېرەك بېرىدۇ. يەنى كۆرۈنۈش ئىشنىڭ ئەسلى ماھىيىتىنى يوشۇرىدۇ. مۇسا ئىلمىدە ۋايىغا يەتكەن بولسىمۇ، ئۇنىڭ ئىلمى الله نىڭ بەندىسى خىزىرنىڭ ئىلمى ئالدىدا پەقەتلا بىر تامچە بولسا، خىزىرنىڭ ئىلمىمۇ الله نىڭ ئىلمى ئالدىدا دېڭىزدىكى سۇ بىلەن تۇمشۇقىنى ھۆللىگەن كىچىك قۇشنىڭ ئىچكەن سۈيىچىلىكتۇر.

ئۇلۇغ الله مۇنداق دېگەندى:

﴿شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىككىسى بىرلىكتە مېڭىپ كېلىپ بىر كېمىگە چىقىشتى، (خىزىر) كېمىنى تېشىۋەتتى (يەنى كېمىنىڭ بىر تاختىسىنى سۇغۇرۇۋەتتى)، مۇسا (ئۇنىڭغا): «كېمىدىكىلەرنى غەرق بولۇپ كەتسۇن دەپ كېمىنى تەشتىڭمۇ؟ سەن ھەقىقەتەن (قورقۇنچلۇق) چوڭ بىر ئىشنى قىلدىڭ» دېدى. (خىزىر) سەن ھەقىقەتەن مەن بىلەن بىللە بولۇشتا سەۋر ـ تاقەت قىلىپ تۇرالمايسەن دېمىدىممۇ؟» دېدى. مۇسا ئېيتتى: «ئەھدىنى ئۇنتۇپ قالغانلىقىمغا مېنى ئەيىبلىمە، سەن بىلەن بىللە بولۇشتا مېنى قىيىن ھالغا چۈشۈرۈپ قويما». ئۇ ئىككىسى يەنى بىرلىكتە ماڭدى، ئۇلار بىر بالىنى ئۇچراتتى، (خىزىر) ئۇنى ئۆلتۈرۈپ قويدى. مۇسا: «سەن بىر بىگۇناھ جاننى ناھەق ئۆلتۈردۈڭ، سەن ھەقىقەتەن ياۋۇز ئىشنى قىلدىڭ» دېدى. (خىزىر) ئېيتتى: «ساڭا مەن ھەقىقەتەن مەن بىلەن بىللە بولۇشقا سەۋر ـ تاقەت قىلىپ تۇرالمايسەن دېمىدىممۇ؟». مۇسا ئېيتتى: «بۇنىڭدىن كېيىن يەنە سەندىن بىرەر ئىش توغرۇلۇق سورىسام (يەنى قىلغان ئىشىڭغا ئېتىراز بىلدۈرسەم)، مېنى ئۆزەڭگە ھەمراھ قىلمىغىن، (ساڭا بەرگەن ۋەدەمگە ئۈچ قېتىم

www.munber.org

خىلاپلىق قىلغانلىقىم ئۈچۈن) مېنىڭ ئالدىمدا (ماڭا ھەمراھ بولماسلىقتا) مەزۇرسەن». ئۇ ئىككىسى يەنە بىللە مېڭىپ بىر شەھەرگە يېتىپ كەلدى، شەھەر ئاھالىسىدىن تاماق سورىدى، شەھەر ئاھالىسى ئۇلارنى مېھمان قىلىشتىن باش تارتتى، ئۇلار بۇ شەھەردە ئۆرۈلۈپ چۈشەي دەپ قالغان بىر تامنى ئۇچراتتى، ئۇنى (خىزىر قولى بىلەن سىلاپ) تۈزلەپ قويدى. مۇسا ئېيتتى: «ئەگەر خالىساڭ بۇ ئىش ئۈچۈن ئەلۋەتتە ئىش ھەققى ئالغان بولاتتىڭ». (خىزىر) ئېيتتى: «بۇ، سەن بىلەن مېنىڭ ئايرىلىش (ۋاقتىمىز)، سەن سەۋر ـ تاقەت قىلىپ تۇرالمىغان (يۇقىرىقى ئۈچ ئىشنىڭ) ھەقىقىتىنى ساڭا چۈشەندۈرۈپ بېرەي. كېمىگە كەلسەك، ئۇ دېڭىزدا ئىشلەيدىغان بىرقانچە نەپەر كەمبەغەلنىڭ كېمىسى ئىدى، مەن ئۇنى (تېشىپ) ئەيىبناك قىلماقچى بولدۇم، (چۈنكى) ئۇلارنىڭ ئالدىدا (يەنى بارىدىغان يوللىرىدا) ھەرقانداق ساق كېمىنى ئىگىسىدىن (زورلۇق بىلەن) تارتىۋالىدىغان بىر پادىشاھ بار ئىدى. (ئۆلتۈرۈلگەن) بالىغا كەلسەك، ئۇنىڭ ئاتا ـ ئانىسى مۆمىن ئىدى. (ئۇ ئەسلىدە كاپىر يارىتىلغانلىقتىن، چوڭ بولغاندا) ئۇنىڭ گۇمراھلىق بىلەن كۇفرىنى ئاتا ـ ئانىسىغا تېڭىشىدىن قورقتۇق. شۇنىڭ ئۈچۈن بىز ئۇلارنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ ئۇلارغا ئۇ بالىغا قارىغاندا پاك ۋە كۆيۈملۈك پەرزەنت ئاتا قىلىشىنى ئىرادە قىلدۇق. تامغا كەلسەك، ئۇ شەھەردىكى ئىككى يېتىم بالىنىڭ ئىدى، تام ئاستىدا ئۇلارنىڭ (ھەققى بولغان) خەزىنىسى بار ئىدى (تام ئۆرۈلۈپ كەتسە، خەزىنىسى ئېچىلىپ قېلىپ كىشىلەر ئۇنى ئېلىپ كېتەتتى)، ئۇلارنىڭ ئاتا ـ ئانىسى ياخشى ئادەم ئىدى. پەرۋەردىگارىڭ ئۇلارنىڭ چوڭ بولغاندا تام ئاستىدىكى خەزىنىسىنى چىقىرىۋېلىشىنى ئىرادە قىلدى، بۇ پەرۋەردىگارىڭنىڭ (ئۇلارغا قىلغان) رەھمىتىدۇر، ئۇنى (يەنى يۇقىرىدىكى ئۈچ ئىشنى) مەن ئۆز خاھىشىم بويىچە قىلغىنىم يوق (بەلكى ئۇنى الله نىڭ ئەمرى ۋە ئىلھامى بىلەن قىلدىم)، سەن سەۋر ـ تاقەت قىلىپ تۇرالمىغان نەرسىلەرنىڭ ھەقىقىتى ئەنە شۇ»﴾[1].

الله نىڭ بەندىسى (خىزىر) مۇساغا بىرلا ۋاقىتتا ئىككى نەرسىنى ئۆگەتتى. بىرى، ئىلىمنىڭ (يەنى مۇسانىڭ ئىلمىنىڭ) چەكلىك ئىكەنلىكىنى، يەنە بىرى، يەر يۈزىدە مەيدانغا كەلگەن نۇرغۇن بالايى ـ ئاپەتنىڭ ئارقىسىغا بۈيۈك بىر رەھمەتنىڭ يوشۇرۇنغانلىقىنى...

كېمە خوجايىنلىرى كېمىلىرىنىڭ تېشىلىشىنىڭ ئەسلىدە مۇسىبەتتەك كۆرۈنگەن بىر نېمەت ئىكەنلىكىنى بىلمىگەچكە، بۇنى بىر بالا دەپ چۈشىنەتتى. پەقەتلا ئۇرۇش بولۇپ، پادىشاھ پۈتۈن ساق كېمىلەرنى تارتىۋالغان ۋە بۇ بۇزۇق كېمىنى ئالمىغان چاغدىلا بۇ نېمەتنىڭ ماھىيىتى ئاشكارىلىناتتى. بۇنىڭ بىلەن ئائىلىسىنىڭ كىرىم مەنبەسى بۇزۇنقىدەك ئۆزلىرىدە قېلىپ، ئاچارچىلىقتىن قۇتۇلالايتتى.

يەنە، ئۆلتۈرۈلگەن بالىنىڭ ئاتا ـ ئانىسى بىغۇبار، يېگانە ئوغلىنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشىنى بېشىغا كەلگەن مۇسىبەت دەپ چۈشىنەتتى.

[1] سۈرە كەھف 71 ــ 82 ـ ئايەتكىچە.

www.munber.org

ئەمما بۇ ئۆلۈم ئۇلار ئۈچۈن بىر رەھمەت ئىدى. چۈنكى الله ئۇلارغا قىرىغاندا ياخشى قارايدىغان، ئۆلتۈرۈلگەن بالىدەك، گۇمراھلىق ۋە ئىنكارچىلىق بىلەن ئۇلارنى قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويمايدىغان، كۆيۈملۈك بىر ئوغۇل ئاتا قىلاتتى.

مانا مۇشۇنىڭدەك مۇسىبەتلەرنىڭ ئارقىسىغا نىمەتلەر يوشۇرۇنغاندۇر. بالايى - ئاپەتلەرنىڭ كەينىدە رەھمەتلەر بار بولۇپ، ئىشلارنىڭ رىئاللىقى ئۇنىڭ ئەسلى كۆرۈنۈشىدىن باشقىچە بولىدۇ. ھەتتا الله نىڭ پەيغەمبىرى مۇسا ئەلەيھىسسالاممۇ بىلمىگەنلىكىدىن ئالدىدا بولۇۋاتقان ئىشلارغا ئارىلاشقان ئىدى. ئاندىن خىزىر ئەلەيھىسسالام ئۇ ئىشلارنىڭ ئارقىسىغا يوشۇرۇنغان ھېكمەت، مەقسەت ۋە الله نىڭ رەھمىتىگە ئۇنىڭ نەزىرىنى بۇرىدى.

مۇسا ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ يېنىغا قايتىش ئۈچۈن ياش خادىمىنىڭ يېنىغا كەلدى. ئەمدى مۇسادا ئالىملارنىڭ سالماقلىقى يېتىلگەن ئىدى. ئۇ ئىككى نەرسە ئۆگەنگەن ئىدىكى، بۇنىڭ بىرى، شەرىئەت ئىلمى بىلەن پەخىرلەنمەسلىك. چۈنكى ئۇندىن باشقا ھەقىقەت ئىلمىمۇ بار ئىدى. يەنە بىرى، ئىنسانلارنىڭ بېشىغا كەلگەن مۇسىبەتلەرگە بەك كۆپ ئازابلىنىپ كەتمەسلىك ئىدى. چۈنكى ياراتقۇچى، مەرھەمەت ۋە قۇتۇزۇشنىڭ، ئازاب ۋە ئۆلۈمنىڭ ئارقىسىدىكى سۆيۈندۈرۈشنىڭ سىرىنى يوشۇرۇۋاتقان بولۇشى مۇمكىن.

بۇ الله نىڭ ئەلچىسى كەلىمۇللاھ مۇسانىڭ بۇ سىرلىق بەندىدىن (خىزىردىن) ئالغان دەرسى ئىدى.

بۇ زاتنىڭ شەخسىيىتى قانداق سىرلىق ئوتتۇرىغا چىققان بولسا، شۇنداق سىرلىق غايىب بولدى.

خىزىر كەتكىنىدە، مۇسا الله نىڭ پەيغەمبەرلىرى ئىچكەن شەرىئەت دېڭىزىدىن باشقا بىر ئىلىم دېڭىزىنى بايقىغان ئىدى. بۇ، ھەقىقەت دېڭىزى ئۇلۇغ تەقدىر ئىلمى ئىدى.

بۇ، ئىنسانغا خاس ئەقىل ۋە ياكى ئىلىملەرگە ئاساسەن مەنتىقە يولى بىلەن چۈشەنگىلى بولىدىغان ئىلىم ئەمەس.

يەر يۈزىدە بىز بىلىدىغان تەجرىبىگە ئاساسلانغان ئىلىممۇ ئەمەس، شۇنداقلا الله ئەلچىلىرىگە بىلدۈرگەن ۋەھيى ئىلىممۇ ئەمەس، پۈتۈنلەي باشقا بىر خىل ئىلىمدۇر.

ئۇنداقتا بۇ ئىلىمنىڭ ئىگىسى كىم؟

ئۇ بىر ئەۋلىيامۇ ياكى پەيغەمبەرمۇ؟

تەسەۋۋۇرچىلارنىڭ كۆپ قىسمى بۇ بەندىنىڭ ئىلمىنىڭ نورمال ئىگەللەش يوللىرى بولمىغان، الله نىڭ ئۆزىگە خاس ئىلمى بىلدۈرۈلگەن ئەۋلىيالاردىن بىرى ئىكەنلىكىنى ئېيتىشىدۇ.

www.munber.org

يەنە بەزى ئالىملار بۇ سالىھ بەندىنى پەيغەمبەر دېيىشىدۇ. بۇ قاراشتىكىلەر قىسسە ئىپادىلىرىدىن ئۇنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە دائىر بىر قانچە دەلىل كۆرسىتىدۇ:

1 ـ ئۇلۇغ الله نىڭ سۆزى:

﴿ئۇ ئىككىسى (بىلىقنى ئۇنتۇغان چوڭ تاشنىڭ يېنىدا) بىزنىڭ بەندىلىرىمىزدىن چوڭ مەرھەمىتىمىزگە ئېرىشكەن ۋە بىزنىڭ ئۆزىمىزگە خاس ئىلمىمىزنى (يەنى ئىلمى غەيبنى) بىز بىلدۈرگەن بىر بەندىنى (يەنى خىزىر ئەلەيھىسسالامنى) ئۇچراتتى﴾.[1]

2 ـ مۇسانىڭ ئۇنىڭغا دېگەن سۆزى:

﴿مۇسا ئۇنىڭغا: «الله ساڭا بىلدۈرگەن توغرا ئىلىمنى ماڭا ئۆگىتىشىڭ ئۈچۈن ساڭا ئەگىشەيمۇ؟ (يەنى سۆھبىتىڭدە بولايمۇ؟)» دېدى. ئۇ ئېيتتى: «سەن مەن بىلەن بىللە بولۇشقا سەۋر ـ تاقەت قىلىپ تۇرالمايسەن. سەن چوڭقۇر تونۇپ يەتمىگەن (يەنى قارىماققا يامان، ئەمما ماھىيىتىنى سەن چۈشەنمىگەن) ئىشقا قانداقمۇ سەۋر ـ تاقەت قىلىپ تۇرالايسەن؟». مۇسا ئېيتتى: «الله خالىسا مېنى سەۋر قىلغۇچى كۆرىسەن، سېنىڭ بۇيرۇقۇڭغا خىلاپلىق قىلمايمەن». (خىزىر) ئېيتتى: «ئەگەر سەن ماڭا ئەگەشسەڭ، (يولۇققان ئىش توغرىسىدا) مەن ئۇنى ساڭا سۆزلەپ بەرگىچە ئۇنىڭدىن سورىما (يەنى ئۆزەم سۆزلەپ بەرمىگىچە قىلغان ئىشلىرىمدىن سورىما)»﴾.[2]

ئەگەر ئۇ پەيغەمبەر ئەمەس، ئەۋلىيا بولغان بولسا، مۇسا ئۇنىڭغا بۇنداق خىتاب قىلمىغان، ئۇمۇ مۇساغا بۇنداق جاۋاب بەرمىگەن بولاتتى.

3 ـ خىزىر ئۇ بالىنى الله تىن كەلگەن ۋەھيى ۋە ئەمر بىلەن ئۆلتۈرگەن بولۇپ، بۇ ئۇنىڭ پەيغەمبەر ۋە گۇناھسىز ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان ئوچۇق دەلىل. چۈنكى ئەۋلىيالارنىڭ ئىنسانلارنى ئېسىگە كەلگەن بىر ئىش ئۈچۈنلا ئۆلتۈرۈشى جائىز ئەمەس. چۈنكى ئۇنىڭ خاتىرىسى ئۇنىڭ گۇناھسىزلىقىنى كۆرسەتمەيدۇ (ياكى گۇناھكار ئەمەسلىكىنى ئاقلىيالمايدۇ). پەقەتلا بىرلەشكەن ھالدا خاتالىشىش جائىزدۇر...

شۇڭا خىزىرنىڭ بالىنى ئۆلتۈرۈشى ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە دەلىلدۇر.

4 ـ خىزىرنىڭ مۇساغا دېگەن سۆزى:

﴿بۇ پەرۋەردىگارىڭنىڭ (ئۇلارغا قىلغان) رەھمىتىدۇر، ئۇنى (يەنى يۇقىرىدىكى ئۈچ ئىشنى) مەن ئۆز خاھىشىم بويىچە قىلغىنىم يوق (بەلكى ئۇنى الله نىڭ ئەمرى ۋە ئىلھامى بىلەن قىلدىم)﴾.[3]

يەنى مەن بۇلارنى ئۆزلىگىدىن قىلمىدىم. ماڭا الله تەرىپىدىن ئەمر قىلىندى ۋە ۋەھيى قىلىندى.

---

[1] سۈرە كەھف 65 ـ ئايەت.
[2] سۈرە كەھف 66 ــ 70 ـ ئايەتكىچە.
[3] سۈرە كەھف 82 ـ ئايەت.

www.munber.org

ئالىم ۋە ئۆلىمالار خىزىرنىڭ «ئەۋلىيا»لىقىدىن «پەيغەمبەر» ئېھتىماللىقىنىڭ كۈچلۈكلىكىگە بىرلىككە كەلدى.

ئابىدلەر، زاھىدلار ۋە تەسەۋۋۇپچىلار ئۇنى الله نىڭ ئەۋلىيالىرىدىن بىرى دېگەن كۆز قاراشتا بىرلىككە كەلدى.

تەسەۋۋۇپچىلار ئۇنىڭ بەزى سۆزلىرىنى رىۋايەت قىلىشقان. ۋەھب ئىبنى مۇنەببىھ مۇنداق دېگەنىدى:

«خىزىر مۇنداق دەيدۇ: ئى مۇسا! ئىنسانلار دۇنيادا الله بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنىڭ دەرىجىسى بويىچە ئازاب كۆرىدۇ (چېكىدۇ).»

بىشر ئىبنى ئەل فارس ئەل خافى مۇنداق دېگەن: «مۇسا خىزىرغا: ماڭا نەسىھەت قىلغىن، ـ دېدى. خىزىر ئۇنىڭغا: الله سېنى ئۆزىگە ئىتائەت قىلىشقا مۇيەسسەر قىلسۇن، ـ دېدى.

ئالىملار ۋە ئۆلىمالار خىزىر ھەققىدە بىر قانچە قاراشقا كېلىپ، ھەر تەرەپ ئۆز قارىشىنى كۈچلەندۈردى.

بۇ ئىختىلاپ ئالىملارنىڭ ئۆزلىرىنى پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋارىسى ۋە شەرىئەت ئەھلى دەپ قارىغانلىقىدىن، شۇنداقلا، تەسەۋۋۇپچىلارنىڭمۇ ئۆزلىرىنى خىزىر ۋەكىللىك قىلغان ھەقىقەت ئەھلى دەپ قارىغانلىقىدىن كېلىپ چىقتى.

بىز بۇ ئىشقا ھەيران بولغانلىقىمىز ۋە ئېنىق بىر مەلۇماتقا ئېرىشەلمىگەنلىكىمىز ئۈچۈن ئۇنىڭ ھەققىدە پىكىر قىلىشتىن ۋاز كېچىمىز. الله غا خاس ئىلىمگە ئاساسەن ئۇنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە قوشۇلىمىز. ئەمما قۇرئاندا ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە دائىر كەسكىن ھۆكۈم يوق. كۆز ئالدىمىزدا: ئۇ الله نىڭ ئۆزىگە خاس ئىلمىنىڭ بىر قىسمى بېرىلگەن بىر ئەۋلىيا، ـ دەپ توسقۇنلۇق قىلىدىغان ئۇچۇق ئايەتمۇ يوق. بەلكى ئۇنىڭ سالاھىيىتى ھەققىدىكى بۇ مەخپىيەتلىك. قىسسە ئەسلى مەقسىتىگە خىزمەت قىلىش ئۈچۈن قەستەن ساقلانغاندۇر. بىز بۇ توغرىدا ئەۋزەيلەپ كەتمەيمىز. بىر مەزگىل مۇسانىڭ ئۇستازى بولغانلىقى ئۈچۈن، الله نىڭ پەيغەمبەرلىرى قاتارىدا كۆرسەكمۇ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبەر ياكى ئەۋلىيالىقىنى مۇنازىرىلەشسەكمۇ، بۇ ھەقتىكى پىكرىمىزدىن چەتنەپ كەتمەيمىز.